

ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی و استراتژی‌های مدیریت سود

دکتر ابراهیم نویدی عباسپور

استادیار گروه حسابداری، واحد مرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، مرنده، ایران

navidi@iau.ir

فاطمه منافی

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد مرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، مرنده، ایران

fatemeh.manafi@iau.ir

صالح بهروز گجین

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد مرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، مرنده، ایران

saleh.behrouzgajin@iau.ir

چکیده

هدف این مقاله بررسی واکنش‌های مدیریت سود شرکت‌ها به افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش‌های حسابرسی است. اگرچه ادبیات موجود به طور گسترده‌ای ارتباط بین مدیریت سود و خطرات مختلف را بررسی کرده است، تحقیقات کمی تاکنون رابطه بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و استراتژی‌های مدیریت سود (مدیریت سود واقعی و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی) را بررسی کرده‌اند. برای آزمون فرضیات، تعداد ۱۱۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ انتخاب شده است. نتایج نشان می‌دهد که رابطه متفاوتی بین موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده در گزارش حسابرسی و استراتژی‌های مدیریت سود وجود دارد. به طور خاص، یافته‌ها نشان می‌دهد بکارگیری استراتژی‌های مدیریت سود (مدیریت سود واقعی و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی) بستگی به تعداد و نوع موضوعات کلیدی و همچنین محتوای موضوعات کلیدی دارد. این موضوعات می‌تواند رویکرد مدیران را در جهت تغییر دستکاری سود از طریق اقلام تعهدی به دستکاری رویدادهای واقعی یا برعکس تغییر دهد. این مطالعه به درک بهتر تأثیر شفافیت اطلاعات مالی و کیفیت حسابداری بر رفتار شرکت‌ها به‌ویژه در چگونگی تطبیق شیوه‌های مدیریت سود شرکت‌ها در پاسخ به نظارت حسابرسی کمک می‌کند.

واژگان کلیدی: مدیریت مبتنی بر اقلام تعهدی، مدیریت سود واقعی، موضوعات کلیدی حسابرسی، گزارش حسابرسی.

مقدمه

حسابداری به عنوان زبان تجارت، نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های مفید برای طیف گسترده‌ای از استفاده‌کنندگان که به پیشرفت شرکت‌ها علاقه‌مند هستند، ایفا می‌کند. این زبان باید دیدگاهی صحیح و منصفانه (نمایش عادلانه) از عملکرد شرکت را ارائه دهد، که این امر هدف اصلی صورت‌های مالی است. اگر مدیران به صورت عمدی گزارش‌های مالی را برای اهداف دیگر تغییر دهند، مشکلات جدی نه تنها برای استفاده‌کنندگان اصلی صورت‌های مالی بلکه برای جامعه به طور کلی ایجاد خواهد شد. بحران اقتصادی و مالی که در سال ۲۰۰۸ در ایالات متحده آغاز شد و تأثیر جهانی آن خواهد روشنی از این موضوع است. بسیاری از محققان، مدیران شرکت‌های بزرگ و همچنین نهادهای نظارتی ناظر بر اطلاعات مالی و اقتصادی آن‌ها، یعنی حسابرسان، و همچنین مؤسسات مالی را به عنوان مقصر این بحران دانسته‌اند (گومز-اورتیگا و همکاران، ۲۰۲۲؛ پوجه و زمان گروف، ۲۰۲۲؛ سیکا، ۲۰۰۹).

با توجه به اهمیت اقتصادی گزارش‌های سالانه، حسابرسان مستقل نقش کلیدی در افزایش اعتبار صورت‌های مالی ایفا می‌کنند. این حسابرسان، گزارشی تحت عنوان "گزارش حسابرسی" ارائه می‌دهند که نامه‌ای خطاب به سهامداران شرکت‌های حسابرسی شده است و در آن نظر خود را درباره این که آیا صورت‌های مالی مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری تهیه شده‌اند و دیدگاهی صحیح و منصفانه از عملکرد شرکت ارائه می‌دهند، بیان می‌کنند. پیش از سال ۲۰۱۶، گزارش‌های حسابرسی سنتی تنها شامل یک نظر کلی تأیید/رد بودند و اطلاعات کمی در مورد چگونگی رسیدن به این قضاوت ارائه می‌دادند. اما در واکنش به رسوایی‌های جهانی، مانند پرونده‌های پارمالات، انرون، وایرکارد، توشیبا، بانکیا، گوکس و اخیراً گریفولس، و همچنین بحران مالی و اقتصادی ۲۰۰۸، مقررات جدیدی توسط هیئت بین‌المللی استانداردهای حسابرسی و تضمین در سال ۲۰۱۵ و هیئت نظارت بر حسابرسی شرکت‌های عمومی در سال ۲۰۱۸ معرفی شد. این مقررات حسابرسان را ملزم به تهیه گزارش‌های حسابرسی گسترده‌تر با افشاهای اضافی، شامل "موضوعات کلیدی حسابرسی" کردند (اسمیت، ۲۰۲۳).

هدف از معرفی موضوعات کلیدی حسابرسی افزایش سودمندی نظر حسابرس و بهبود نظارت بر فرآیند حسابرسی است (مینوتی-مزا، ۲۰۲۱). بر اساس استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱، موضوعات کلیدی حسابرسی به عنوان افشاهای مربوط به موضوعاتی تعریف می‌شوند که از حسابرسی صورت‌های مالی ناشی شده‌اند و به حساب‌های مهم مرتبط بوده و شامل قضاوت‌های پیچیده، ذهنی یا چالش‌برانگیز حسابرس هستند. با وجود ماهیت خصوصی حرفه حسابرسی، این حرفه در جهت منافع عمومی فعالیت می‌کند و با اطمینان از قابلیت اتکای اطلاعات مالی و ارائه تضمین معقول درباره دقت آنها، نقشی اساسی ایفا می‌کند. بازارهای مالی نیز به شرکت‌های بورسی که صورت‌های مالی حسابرسی نشده منتشر می‌کنند، واکنش منفی نشان می‌دهند. نمونه‌ای از این مسئله، شرکت چندملیتی اسپانیایی «گریفولس» است که در زمینه مشتقات پلاسما فعالیت دارد. این شرکت به دلیل انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی نشده، از سوی آژانس‌های رتبه‌بندی و بازار سرمایه با سؤالاتی مواجه شده است. هنوز پیامدهای جهانی این موضوع مشخص نیست، اما سهام شرکت گریفولس تنها در یک روز پس از پذیرش اینکه نتایج مالی افشا شده حسابرسی نشده‌اند، ۳۵٪ کاهش یافت و توانایی ادامه فعالیت این شرکت نیز به دلیل مشکلات احتمالی تأمین مالی زیر سوال رفته است (ژائو، ۲۰۲۲).

دینفعان صورت‌های مالی از سود برای اهداف مختلفی مانند ارزیابی عملکرد مدیریت، پیش‌بینی سودآوری آینده، و تعیین ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها استفاده می‌کنند. با این حال، تنظیم‌کنندگان استانداردهای حسابداری نگران نحوه

محاسبه ارقام سود هستند (حبیب و همکاران، ۲۰۲۲). مدیریت سود را می‌توان به عنوان تغییر عملکرد اقتصادی گزارش شده شرکت‌ها توسط مدیران برای اهداف مختلف تعریف کرد (لئوز و همکاران، ۲۰۰۳). این تغییرات مسئله‌ای در شفافیت و اعتبار صورت‌های مالی ایجاد می‌کند، زیرا اساساً سودهای حسابداری زمانی قابل اعتمادتر و اطلاعاتی‌تر هستند که رفتار فرصت طلبانه مدیران کنترل شود (دجو و همکاران، ۱۹۹۶).

مطالعات قبلی ادعا می‌کنند که کیفیت بهتر حسابرسی فعالیت‌های مدیریت سود را کاهش می‌دهد (فرانسیس و همکاران، ۱۹۹۹؛ ون تندلو و ون استرالز، ۲۰۰۸). همچنین، حسابرسان نسبت به کیفیت سود نیز نگرانی دارند (دجو و همکاران، ۲۰۱۰؛ نلسون و همکاران، ۲۰۰۲). به همین دلیل، شناسایی و تصحیح زود هنگام اشتباهات یا تقلب‌ها توسط حسابرسان می‌تواند به جلوگیری از زیان‌های مالی قابل توجه و حفظ شهرت شرکت کمک کند (کنشل، ۲۰۰۷). علاوه بر این، حسابرسی می‌تواند دسترسی به سرمایه را تسهیل کند، زیرا سرمایه‌گذاران و وام‌دهندگان اغلب صورت‌های مالی حسابرسی شده را به عنوان بخشی از فرآیند تصمیم‌گیری خود نیاز دارند. نظر مساعد حسابرس می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران را افزایش دهد و چشم‌انداز تأمین مالی آینده را بهبود بخشد (کنشل، ۲۰۲۱).

با توجه به اطلاعات پیشین، این مطالعه واکنش‌های مدیریت سود نسبت به افشای موضوعات کلیدی حسابرسی توسط مدیران شرکت را بررسی می‌کند و هر دو استراتژی مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی را مدنظر قرار می‌دهد. مدیریت سود تعهدی از طریق اندازه‌گیری تغییرات غیرعادی در اقلام تعهدی سرمایه در گردش با استفاده از روش دِفوند و پارک (۲۰۰۱) اندازه‌گیری می‌شود. مدیریت سود واقعی نیز با استفاده از دستکاری فروش و هزینه تولید (رویچودری، ۲۰۰۶) اندازه‌گیری می‌شود. بر اساس چارچوب نظری ذینفع-نماینده‌گی، گزارش‌دهی گسترده حسابرسی باید به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و تضاد منافع بین مدیریت، حسابرس خارجی و بازار سرمایه منجر شود.

این مقاله به درک بهتر پیامدهای افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی گسترش یافته، کیفیت حسابرسی و شفافیت اطلاعات مالی کمک می‌کند. نتایج همچنین دارای پیامدهای عملی برای ذینفعان مختلفی مانند قانون‌گذاران، سرمایه‌گذاران و مدیران است. به عنوان مثال، اگر گزارش‌های حسابرسی شرکت حاوی موضوعات کلیدی حسابرسی یا موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب باشد، سرمایه‌گذاران می‌توانند استنباط کنند که کیفیت حسابداری شرکت بهتر است، زیرا سطح مدیریت سود را کاهش می‌دهد.

این مطالعه در پنج بخش سازماندهی شده است. بخش دوم شامل مروری بر ادبیات قبلی درباره موضوعات کلیدی حسابرسی و مدیریت سود و فرضیه‌های تحقیق می‌باشد. بخش سوم نمونه، روش‌شناسی و متغیرها را معرفی می‌کند. بخش چهارم به بحث نتایج اختصاص دارد و بخش پنجم مربوط به نتیجه‌گیری و پیشنهادها می‌باشد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

به گفته صاحب‌نظران، موضوعات کلیدی حسابرسی مهم‌ترین تغییر در گزارش‌های حسابرسی طی هفت دهه گذشته در سطح جهان به شمار می‌آیند (قائم و همکاران، ۱۴۰۳). این موارد افشاهای کیفی اضافی را در گزارش حسابرسی نشان می‌دهند که در آن حسابرسان برای هر ریسکی که در طول فرآیند حسابرسی با آن روبرو شده‌اند، یک موضوع کلیدی حسابرسی گزارش می‌دهند. هر موضوع کلیدی حسابرسی مربوط به یک موضوع بااهمیت است. ابتدا، حسابرسان ریسک

شناسایی شده را توصیف می کنند و سپس، رویه های حسابرسی انجام شده برای رسیدگی به این ریسک را توضیح می دهند. به صورت نظری، این افشای جدید باید تأثیر معناداری بر تصمیم گیری ذی نفعان داشته باشد، زیرا این همان هدف اولیه نهادهای تنظیم گر بوده است. با این حال، برخی از منتقدان معتقدند که موضوعات کلیدی حسابرسی ممکن است به مرور زمان کلیشه ای و استاندارد شده شوند (پارت و همکاران، ۲۰۲۲؛ سبیک، ۲۰۲۴).

مطالعه دنویو (دنویو، ۲۰۲۳) نشان می دهد که افشاهای مرتبط با ریسک توسط حساببران زمانی ارزشمند هستند که اطلاعات متفاوتی را نسبت به سال گذشته و نسبت به هم تایان صنعتی ارائه دهند. علاوه بر این، نتایج او زمانی قوی تر است که سرمایه گذاران با عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر مواجه شوند و همه اعضای کمیته حسابرسی مستقل باشند. تحقیقات درباره واکنش به موضوعات کلیدی حسابرسی همچنان موضوع بحث است. از یک سو، مطالعات آزمایشی در محیط های آزمایشگاهی نشان می دهند که موضوعات کلیدی حسابرسی اطلاعات مفیدی برای استفاده کنندگان از صورت های مالی فراهم می کنند (برازل و همکاران، ۲۰۱۶؛ گیمار و همکاران، ۲۰۱۶؛ اونگ و همکاران، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، مطالعات آرشویی تجربی که به آزمون اطلاعاتی بودن و کاربرد موضوعات کلیدی حسابرسی پرداخته اند، نتایج متناقضی ارائه می دهند (سبیک، ۲۰۲۴). به عنوان مثال، برخی تحقیقات نشان می دهند که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارزش گزارش های سالانه را با توجه به ویژگی های شرکت و ریسک های حسابرسی خاص مشتری افزایش می دهد (سبیک و کایا، ۲۰۲۳). برخی دیگر اطلاعات افزایشی برای دارندگان بدهی (لیو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرومب و همکاران، ۲۰۲۱) و سرمایه گذاران در اقتصادهای نوظهوری مانند چین (گو و همکاران، ۲۰۲۳) نشان می دهند. صدری و رنجبر (۱۴۰۴) نیز بیان می کنند که موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح حساب بر هم زمانی قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. علاوه بر این، ثانی و همکاران (۱۴۰۱) اشاره می کنند که افشای موارد کلیدی در گزارش حسابرسی طبق استانداردهای موجود می تواند سطح عدم موفقیت کسب و کارهای شرکت های بازار سرمایه را کاهش دهد.

از سوی دیگر، اسمیت (۲۰۱۳) گزارش می کنند که کیفیت گزارشگری مالی پس از اجرای گزارش توسعه یافته حسابرسی در بریتانیا بهبود یافته است، که این نشان دهنده ارزش اطلاعاتی در نظر حسابرس توسعه یافته است. در مقابل، تحقیقات دیگری مانند گوتیرز و همکاران (۲۰۱۸) و لنوکس و همکاران (۲۰۲۳) هیچ ارتباطی بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و واکنش بازار سرمایه پیدا نکرده اند. به گفته سبیک (۲۰۲۴)، سرمایه گذاران ارزش کمتری برای اطلاعات دقیق در موضوعات کلیدی حسابرسی قائل هستند اگر شباهت افشاها بیشتر باشد.

همچنین، با توجه به تحقیقات پیشین که نشان می دهند تفاوت هایی در میزان درک ریسک های مرتبط با موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح نهاد و سطح حساب وجود دارد (لنوکس و همکاران، ۲۰۲۳؛ سیرا-گارسایلا و همکاران، ۲۰۱۹)، بررسی تفاوت های موجود در نحوه درک این دو نوع موضوع کلیدی حسابرسی ضروری است.

مطالب کلیدی حسابرسی و استراتژی های مدیریت سود

مروری بر مطالب کلیدی حسابرسی

موضوعات کلیدی حسابرسی برای بررسی مسائل و قضاوت های اساسی طراحی شده اند که حساببران باید به کاربران صورت های مالی منتقل کنند. هدف اصلی افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، افزایش شفافیت و ارائه اطلاعات ارزشمند

درباره حوزه‌های حساس حسابرسی است. با این حال، نتایج تجربی درباره توانایی گزارش حسابرسی گسترش یافته در افزایش شفافیت مالی متناقض بوده است (ناز، ۲۰۲۴؛ گلد و همکاران، ۲۰۲۰؛ رید و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات نشان می‌دهند که گزارش‌های گسترش یافته حسابرسی کیفیت گزارش‌دهی مالی را افزایش می‌دهند که این موضوع با کاهش معنادار در انحرافات غیرعادی مطلق و کاهش تمایل به برآوردن یا اندکی فراتر رفتن از پیش‌بینی‌های تحلیل‌گران همراه بوده است (حاجیها و علی‌زاده، ۱۴۰۳). با این حال، این پژوهش از موضوعات کلیدی حسابرسی به عنوان متغیر استفاده نکرده است. در مقابل، شواهد حاکی از آن است که تمایل مدیران به اتخاذ تصمیمات تهاجمی در گزارش‌دهی مالی در حضور موضوعات کلیدی حسابرسی نسبت به غیاب آن کاهش می‌یابد (گلد و همکاران، ۲۰۲۰). این اثر حتی در شرایطی که توضیحات موضوع کلیدی حسابرسی اطلاعات دقیق زیادی ارائه ندهند نیز مشهود است.

کیفیت حسابرسی و نقش مطالب کلیدی حسابرسی

بر اساس برداشت‌های شخصی و استفاده از حساب‌رسان واقعی، موضوعات اگرچه کیفیت حسابرسی را مستقیماً بهبود نمی‌دهند، اما اثربخشی آن را افزایش می‌دهند (راوتیان و همکاران، ۲۰۲۱). با این وجود، نتایج در سایر شرایط قطعی نیست. برای مثال، بارغائی و همکاران (۲۰۲۱) بیان کرده‌اند که معرفی موضوعات در شرکت‌های بزرگ و پذیرفته شده در بورس، از طریق ارتباطات بهتر و افزایش شفافیت، کیفیت حسابرسی را بهبود می‌بخشد. تحلیل‌های انجام شده قبل و بعد از اعمال استاندارد جدید حسابرسی که موضوعات را در بازار بورس هنگ‌کنگ معرفی کرد، نشان می‌دهند که افشای موضوعات کیفیت اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس را بهبود می‌بخشد و رفتارهای مدیریت مازاد را کاهش می‌دهد (ژائو، ۲۰۲۲). همچنین، افشای تعداد بیشتری از موضوعات به کاهش این رفتارها کمک می‌کند. با این حال، تحقیقات بیشتری برای درک ارتباط میان موضوعات و رفتارهای مدیران ضروری است (مارون و د ریکبورگ، ۲۰۲۴).

موضوعات کلیدی حسابرسی و ریسک مالی شرکت‌ها

ارتباط میان تعداد موضوعات کلیدی و مشکلات مالی

برخی مطالعات نشان می‌دهند که تعداد بیشتر موضوعات کلیدی حسابرسی به معنای وجود ریسک‌های بیشتر است و در نتیجه، شرکت‌هایی که تعداد بیشتری موضوع افشا می‌کنند، ممکن است با مشکلات مالی بیشتری مواجه باشند. کاماچو-میانویو و همکاران (۲۰۲۴) بیان می‌کنند که هرچه تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده بیشتر باشد، سطح مشکلات مالی شرکت نیز بالاتر است. علاوه بر این، شرکت‌هایی که به شدت دچار مشکلات مالی هستند، تمایل بیشتری به مدیریت سود نشان می‌دهند (کامپا و کاماچو-میانویو، ۲۰۱۵). با این حال، روش‌های انجام این مدیریت سود و شرایط شرکت (پذیرفته شده در بورس یا غیرپذیرفته شده) نیز می‌تواند تأثیرگذار باشد (کامپا، ۲۰۱۹).

هدف این پژوهش کمک به گسترش ادبیات پژوهشی است که نشان دهد که آیا افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به عنوان نشانه‌ای از ریسک‌های شرکت در یک دوره می‌تواند مدیریت سود مدیران را در دوره بعدی تحت تأثیر قرار دهد یا خیر. تا آنجا که بررسی‌ها نشان می‌دهد، این موضوع تاکنون در تحقیقات پیشین در ایران مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین، با استناد به ادبیات پیشین، فرضیه ما به شرح زیر بیان می‌شود:

فرضیه اصلی: افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در محتوای گزارش حسابرسی مشروط به رفتارهای شرکت‌ها در زمینه مدیریت سود است.

روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش تمام شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران هستند. به دلیل ناهمگونی جامعه آماری شرایط زیر برای تعیین نمونه آماری مطرح می‌شود:

۱. شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ‌ها، بانک‌ها و موسسات تامین اعتبار از نمونه جامعه آماری حذف شدند.
 ۲. شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به پایان سال مالی نیست به دلیل قابلیت مقایسه بهتر.
 ۳. شرکت‌هایی که وقفه معاملاتی بیش از شش ماه دارند حذف شدند.
 ۴. شرکت‌هایی که در طول دوره مورد پژوهش تغییر سال مالی داده باشند.
- با توجه به محدودیت‌های مطرح شده تعداد ۱۱۰ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۶ لغایت ۱۴۰۲ انتخاب گردید.

مدل و متغیرهای پژوهش

به منظور آزمون فرضیه پژوهش از رابطه ۱ استفاده می‌شود. نحوه محاسبه هر یک متغیرهای پژوهش در ادامه ذکر خواهد شد:

$$AEM \text{ or } REM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 KAMS_{i,t} + \alpha_2 CONOWN_{i,t} + \alpha_3 DUAL_{i,t} + \alpha_4 INDE_{i,t} + \alpha_5 AUD_SIZE_{i,t} + \alpha_6 SIZE_{i,t} + \alpha_7 LEV_{i,t} + \alpha_8 ROA_{i,t} + \alpha_9 MBV_{i,t} + \alpha_{10} CFO_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه ۱}$$

که در این رابطه:

AEM : مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی؛ REM : مدیریت سود واقعی؛ $KAMS$: موضوعات کلیدی حسابرسی؛ $CONOWN_{i,t}$: تمرکز مالکیت؛ $DUAL_{i,t}$: دوگانگی پست مدیرعامل؛ $INDE_{i,t}$: استقلال هیات مدیره؛ $AUD_SIZE_{i,t}$: اندازه موسسه حسابرسی؛ $SIZE_{i,t}$: اندازه شرکت؛ $LEV_{i,t}$: اهرم مالی؛ $ROA_{i,t}$: بازده دارایی‌ها؛ $MBV_{i,t}$: فرصت‌های رشد؛ $CFO_{i,t}$: جریان‌های نقد عملیاتی؛

متغیر وابسته: مدیریت سود

مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی: در این پژوهش، برای سنجش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی از روش اقلام تعهدی سرمایه در گردش غیرعادی استفاده می‌شود که با استفاده از روش دی‌فاند و پارک (۲۰۰۱) برآورد شده است. دی‌فوند و پارک (۲۰۰۱) اقلام تعهدی سرمایه در گردش غیرعادی را به عنوان تفاوت بین اقلام تعهدی سرمایه در گردش واقعی سال جاری و سطح مورد انتظار آنها برای شرکت i در سال t تعریف می‌کنند که از طریق رابطه ۲ بدست می‌آید:

$$AWCA_{i,t} = WC_{i,t} - \left(\frac{WC_{i,t-1}}{WC_{i,t}} \right) \times S_{i,t} \quad \text{رابطه ۲}$$

که در آن:

WC: اقلام تعهدی سرمایه در گردش غیرنقدی است که به صورت (دارایی‌های جاری - نقدی و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت) - (بدهی‌های جاری - بدهی‌های کوتاه‌مدت) محاسبه می‌شود و S درآمد خالص شرکت است. شاخص اندازه‌گیری برای سنجش مدیریت اقلام تعهدی اختیار در مقدار مطلق آنها (ABSAWCA) است.

مدیریت واقعی سود: برای اندازه‌گیری مدیریت سود واقعی، این مطالعه از مدل رویچوهدری (۲۰۰۶) استفاده می‌کند که در تحقیقات قبلی به کار رفته است. بنابراین مدیریت سود واقعی برابر است با حاصل جمع اندازه‌گیری سطح جریان نقد عملیاتی غیرعادی، هزینه‌های تولید غیرعادی و هزینه‌های اختیاری غیرعادی در سال انجام مدیریت سود. با استفاده از رابطه ۲ جریان نقد عملیاتی واقعی به بخش‌های عادی (مورد انتظار) و غیرعادی (غیرمنتظره) تفکیک شدند:

$$CFO_{i,t}/A_{i,t-1} = a_1/A_{i,t-1} + a_2Sales_{i,t}/A_{i,t-1} + a_3\Delta Sales_{i,t}/A_{i,t-1} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۲}$$

در این رابطه، CFO جریان نقد عملیاتی شرکت i در پایان سال t را نشان می‌دهد. استراتژی‌های افزایش درآمد از طریق تولید بیش از حد و کاهش هزینه‌های اختیاری مانند هزینه‌های تحقیق و توسعه و هزینه‌های بازاریابی، به مشاهده غیرعادی افزایش مخارج تولید و کاهش غیرعادی هزینه‌های اختیاری با توجه به فروش منجر می‌شود. به منظور تجزیه مخارج واقعی تولید و هزینه‌های اختیاری، به بخش نرمال (منتظره) و غیر نرمال (غیرمنتظره)، از روابط (۳) و (۴) استفاده شده است:

$$Prod_{i,t}/A_{i,t-1} = a_1/A_{i,t-1} + a_2Sales_{i,t}/A_{i,t-1} + a_3\Delta Sales_{i,t}/A_{i,t-1} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۳}$$

$$DiscE_{i,t}/A_{i,t-1} = a_1/A_{i,t-1} + a_2Sales_{i,t-1}/A_{i,t-1} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۴}$$

در این رابطه‌ها، $Prod$ نشان دهنده هزینه‌های تولید است که از حاصل جمع بهای تمام شده کالای فروش رفته و تغییر در موجودی کالا به دست می‌آید. $DiscE$ معرف هزینه‌های اختیاری یا همان هزینه‌های اداری، عمومی و فروش است. جریان نقد عملیاتی غیرعادی ($AbCFO$) تولید غیرعادی ($AbProd$) و هزینه‌های اختیاری غیرعادی ($AbDisc$) از طریق تفاوت بین ارزش‌های واقعی متغیر مد نظر که با توجه به دارایی‌های دوره قبل بی‌مقیاس شده است و سطح نرمال آن‌ها، به دست آمدند. این سه متغیر، شاخص‌های اصلی مدیریت سود واقعی هستند که در تحلیل‌های این پژوهش استفاده شده‌اند. ممکن است شرکتی از تمام یا تعدادی از این سه استراتژی بیان شده استفاده کند تا درآمد دوره خود را افزایش دهد. به منظور سنجش مدیریت سود واقعی از رابطه ۵ استفاده خواهد شد که در آن $AbREM$ معرف مدیریت سود واقعی (یا همان REM) و نشان دهنده معیار اصلی مدیریت سود واقعی است.

$$AbREM = (-1) AbCFO + AbProd + (-1) AbDisc \quad \text{رابطه ۵}$$

متغیر مستقل: موضوعات کلیدی حسابرسی

در این پژوهش، موضوعات کلیدی حسابرسی به‌عنوان متغیر مستقل در دو شکل اصلی بررسی شده است: تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی و انواع موضوعات کلیدی حسابرسی.

تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی: این شاخص شامل مجموع تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی موجود در گزارش حسابرسی گسترش یافته هر شرکت در هر سال نمونه است. این موضوعات شامل ۲۰ موضوع کلیدی معاملات با اشخاص وابسته؛ شناخت درآمد؛ شناخت موجودی مواد؛ شناخت و اندازه گیری ذخایر مرتبط با عملیات؛ شناخت و اندازه گیری دارایی های زیستی مولد و غیرمولد؛ هزینه های مشتریان و هزینه سود سپرده ها؛ ارز حاصل از صادرات؛ عدم شناسایی کاهش ارزش حساب های دریافتنی؛ تسهیلات و ذخایر مرتبط با آن؛ حسابرسی نخستین؛ سرویس های جانبی دریافتی طی سال مورد گزارش؛ سپرده های قرض الحسنه جاری مشتریان؛ هزینه های جذب نشده در تولید؛ سرمایه گذاری کاهش سود عملیاتی نسبت به سال مالی گذشته؛ تجدید ارزیابی دارایی های ثابت؛ شناسایی بهای تمام شده کالای فروش رفته؛ دارایی های در جریان تکمیل؛ ذخیره تعهدات بازنشستگی کارکنان و سیستم ها و کنترل های فناوری اطلاعات است.

انواع موضوعات کلیدی حسابرسی: بر اساس استاندارد بین المللی حسابرسی ۷۰۱ و مطالعه کاماچو-میانو و همکاران (۲۰۲۴) موضوعات کلیدی حسابرسی به دو دسته اصلی تقسیم می شوند:

موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت: این موارد به موضوعاتی اشاره دارند که به ریسک هایی مرتبط هستند که به طور فراگیر بر صورت های مالی کلی شرکت تأثیر می گذارند مانند مجموع بندهای مربوط به مالیات، دعاوی، تملک، کنترل، ادغام و آیتی (سیرا-گاریسایو همکاران، ۲۰۱۹).

موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب: این موارد به موضوعاتی مربوط می شوند که به حساب های خاص صورت های مالی مرتبط هستند مانند مجموع بندهای مربوط به درآمد، دارایی نامشهود، دارایی مشهود، طرح های بازنشستگی، موجودی ها، تخفیفات فروشنده و کاهش ارزش دارایی ها (سیرا-گاریسایو همکاران، ۲۰۱۹).

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش، مجموعه ای از متغیرهای کنترلی در مدل های پژوهش گنجانده شده اند که به دو دسته اصلی طبقه بندی می شوند: کنترل های حاکمیت شرکتی و کنترل های مالی.

کنترل های حاکمیت شرکتی شامل موارد زیر است:

تمرکز مالکیت (CONOWN): برابر است با مجذور مالکیت سهامداران نهادی؛

دوگانگی پست مدیرعامل (DUAL): به معنای هم زمانی نقش مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره، بطوری که اگر مدیرعامل همزمان رئیس هیات مدیره باشد عدد یک در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد؛

درصد مدیران مستقل (INDE): برابر است با نسبت اعضای غیرموظف به کل اعضای هیات مدیره؛

نوع شرکت حسابرسی (AUD_SIZE): اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی و موسسات حسابرسی به رتبه الف حسابرسی؛ شده باشد عدد یک (به عنوان نشانه ای از کیفیت بالای حسابرسی) و برای بقیه شرکت ها عدد صفر داده می شود.

کنترل های مالی شامل موارد زیر است:

اندازه شرکت (SIZE): لگاریتم طبیعی کل دارایی ها؛ اهرم مالی (LEV): نسبت بدهی به دارایی ها، سودآوری (ROA): نسبت سود عملیاتی به کل دارایی ها؛ فرصت های رشد (MBV): نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری کل؛ جریان نقدی حاصل از فعالیت های عملیاتی (CFO): نسبت جریان های نقد عملیاتی به کل دارایی ها.

یافته های پژوهش

جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می دهد. میانگین شاخص مدیریت سود واقعی از طریق اضافه تولید، هزینه های اختیاری و جریان های نقد عملیاتی به ترتیب برابر ۰/۰۹۵، ۰/۰۷۷ و ۰/۰۵۸ است که نشان می دهد شرکت ها بیشتر از طریق افزایش هزینه های تولید دست به مدیریت واقعی سود می زنند در حالیکه دستکاری فعالیت های واقعی از طریق جریان های نقدی در مقایسه با دو معیار اضافه تولید و هزینه های اختیاری در سطح پایینی قرار دارد. در عوض، میانگین تعهدی غیرعادی سرمایه در گردش معادل ۶/۷ درصد از کل دارایی های یک شرکت است. تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی به طور متوسط ۳/۳۰ است که بیشتر آنها به موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح حساب هستند. متغیرهای کنترلی نشان می دهد که تمرکز مالیکت حدود ۲۷ درصد است و نسبت اعضای غیرموظف به اعضای موظف ۵۸ درصد می باشد. میانگین فرصت های رشد برابر ۲/۶۳۵ که نشان می دهد ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بیشتر از ارزش دفتری آن است. همچنین میانگین سودآوری ۰/۱۳۸ و اهرم مالی ۰/۴۵۱ است. همچنین جدول ۱ نشان می دهد در ۵۵/۵۶٪ شرکت ها مدیرعامل همزمان رئیس هیات مدیره است. آمار فراوانی نیز نشان می دهد که نزدیک به ۶۰٪ شرکت ها توسط حسابرسان دارای رتبه الف و سازمان حسابرسی رسیدگی شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	میانه	حداکثر
ABSAWCA	۰/۰۶۷	۰/۰۸۱	۰/۰۰۰۵	۰/۰۴۱	۰/۲۶۸
REM	۰/۱۹۱	۰/۳۴۵	-۰/۲۱۸	۰/۱۲۶	۲/۶۹۵
REM _{PROD}	۰/۰۹۵	۰/۰۸۶	-۰/۰۱۲	۰/۰۵۸	۰/۳۲۹
REM _{DISX}	۰/۰۷۷	۰/۰۶۲	-۰/۰۰۸	۰/۰۳۵	۰/۲۸۰
REM _{CFO}	۰/۰۵۸	۰/۰۵۷	-۰/۰۰۰۴	۰/۰۲۴	۰/۲۳۸
NKAM	۳/۳۰۱	۱/۶۴۷	۰	۳	۶
ENTKAM	۱/۱۳۲	۱/۰۱۹	۰	۱	۳
ACCKAM	۲/۱۷۸	۱/۲۱۰	۰	۲	۵
CONOWN	۰/۲۷۱	۰/۴۳۱	۰/۰۷۵	۰/۱۵۲	۰/۷۵۱
INDE	۰/۵۸۰	۰/۱۱۸	۰/۲۰۰	۰/۴۰۰	۰/۸۰۰
SIZE	۱۳/۳۵	۰/۸۵۴	۱۰/۶۴	۱۲/۹۴	۱۶/۳۸
LEV	۰/۴۵۱	۰/۲۶۰	۰/۰۹۸	۰/۳۲۴	۰/۸۵۷
ROA	۰/۱۳۸	۰/۲۹۰	-۰/۰۷۵	۰/۰۶۵	۰/۶۵۳
MBV	۲/۶۳۵	۰/۶۸۷	۰/۰۶۸	۱/۵۴۸	۱۲/۳۹۴
CFO	۰/۲۵۴	۰/۱۶۳	-۰/۰۵۳	۰/۱۴۰	۰/۶۵۳

ادامه جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	درصد فراوانی صفر	درصد فراوانی یک	مشاهدات
Dual	۳۲۰ مشاهده - ۴۴/۴۴٪	۴۰۰ مشاهده ۵۵/۵۶٪	۷۲۰
AUD_SIZE	۲۸۹ مشاهده - ۴۰/۰۱٪	۴۳۱ مشاهده ۵۹/۹٪	۷۲۰

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول به بررسی تاثیر تعداد موضوعات کلیدی بر مدیریت سود از طریق مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی می‌پردازد. جدول ۴ نشان می‌دهد که $NKAM_{i,t}$ تاثیر منفی ($-0/365$) و معنی‌داری ($0/000$) بر مدیریت سود واقعی دارد در حالی که چنین تاثیری بین تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی معنی‌دار نیست. این نشان می‌دهد که تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی با سطح اقلام اختیاری شرکت مرتبط نیست، اما یافته‌ها نشان می‌دهد که یک رابطه منفی بین سطح دستکاری فعالیت‌های واقعی و تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش شده در گزارش حسابرسی سال‌های قبل وجود دارد. این امر به این معناست که شرکت‌ها از طریق دستکاری تولیدهای هزینه‌های اختیاری و جریان‌های نقد عملیاتی بر اساس تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی که حسابرسان در صورت‌های مالی سال گذشته افشا کرده‌اند، کیفیت گزارشگری مالی خود را افزایش می‌دهند. این یافته‌ها را می‌توان با نتایج تحقیقاتی که رابطه مثبت بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی را نشان می‌دهند، پشتیبانی کرد. بنابراین نتایج با تحقیقات قبلی (چیانگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ سای و همکاران، ۲۰۲۴) هم‌راستا است. ضریب تعیین تعدیل شده مدل‌های فرضیه اول نشان می‌دهد که $35/4$ و $34/1$ درصد از تغییرات متغیر وابسته مدیریت سود توسط متغیر مستقل و سایر متغیرها قابل تبیین است. آماره دوربین واتسون بین $1/5$ و $2/5$ بوده و می‌توان تایید نمود که خطاها یا تفاوت مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده به وسیله مدل‌های رگرسیون، از یکدیگر مستقل هستند. مقدار سطح معنی‌داری F برابر با $0/000$ و کوچکتر از $0/05$ درصد می‌باشد که حاکی از معنی‌داری کل مدل است. سطح معنی‌داری آماره F لیمر و هاسمن نشان می‌دهد که برازش مدل پژوهش بصورت داده‌های پانلی به کمک مدل اثرهای ثابت انجام گرفته است. آماره بروش-پاگان گادفری نیز نشان می‌دهد که ناهمسانی واریانس بین فرضیه‌های پژوهش وجود ندارد. در نهایت مقدار سطح معنی‌داری آزمون جاک-برا نشان از نرمال بودن اجزای اخلاص مدل‌های پژوهش دارد.

جدول ۴. تاثیر موضوعات کلیدی حسابرسی بر مدیریت سود

مدل اول AEM		مدل دوم REM		نام متغیرها
ضرایب	t	ضرایب	t	
عدد ثابت	۰/۵۸۶**	۳/۶۵۲	۴/۷۴۲	
$NKAM_{i,t}$	-۰/۱۵۶	-۱/۶۵۲	-۳/۵۳۲	
$CONOWN_{i,t}$	۰/۱۸۷**	۳/۳۲۵	۲/۶۳۵	
$DUAL_{i,t}$	۰/۰۶۸**	۲/۸۲۵	۳/۱۰۵	
$INDE_{i,t}$	-۰/۱۶۶**	-۳/۴۱۵	-۳/۹۲۴	
$AUD_SIZE_{i,t}$	-۰/۲۴۸**	-۳/۳۶۵	۲/۴۲۶	
$SIZE_{i,t}$	۰/۲۸۷**	۴/۰۷۵	۴/۶۶۸	
$LEV_{i,t}$	۰/۴۱۵**	۶/۳۶۵	۵/۲۱۸	
$ROA_{i,t}$	۰/۴۴۶**	۵/۳۶۱	۴/۴۵۲	
$MBV_{i,t}$	۰/۰۴۲	۰/۸۹۶	۱/۳۱۰	
$CFO_{i,t}$	۰/۰۶۲	۱/۳۲۴	۱/۷۴۶	
R^2 تعدیل شده		۰/۳۵۴	۰/۳۴۱	
دوربین واتسون		۱/۸۵۴	۱/۹۶۵	
F آماره		۸/۶۵۸	۸/۳۲۰	

احتمال آماره F	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
سطح معنی داری F لیمر	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
سطح معنی داری هاسمن	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
ناهمسانی - معنی داری	۰/۱۳۴	۰/۰۸۷
جارتک برا- معنی داری	۰/۱۰۱	۰/۰۶۸

جدول ۵ تاثیر موضوعات کلیدی جدا شده (در سطح شرکت و حساب) را بر مدیریت سود نشان می دهد. که مشخص است ضریب $ENTKAM_{i,t}$ در مدل اول معنادار نیست، در حالی که ضریب $ACCKAM_{i,t}$ منفی و معنادار است. این نشان می دهد که پس از دریافت موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب، شرکت ها با کاهش سطح مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی خود واکنش نشان می دهند. ضریب متغیر $ENTKAM_{i,t}$ و $ACCKAM_{i,t}$ در مدل دوم منفی (۰/۲۴۵، -۰/۳۰۱) و معنی دار است و نشان می دهد که شرکت ها به طور قابل توجهی سطح دستکاری های واقعی خود را زمانی که حسابرسان موضوعات کلیدی حسابرسی را صادر می کنند، کاهش می دهند، صرف نظر از اینکه این موضوعات کلیدی حسابرسی به یک قلم حساب خاص یا به کلیت واحد مربوط شود. در نهایت، در مجموع، تفکیک موضوعات کلیدی حسابرسی به موضوعات کلیدی حسابرسی سطح واحد و موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب برای درک اثر آن ها بر استراتژی های مدیریت سود شرکت ها حیاتی بود. برخی از نتایج گزارش شده در جدول ۴ و ۵ معنادار نبودند. این امر نشان می دهد که تحقیقات در زمینه موضوعات کلیدی حسابرسی باید در یک نقطه خاص موضوعات کلیدی حسابرسی سطح واحد و موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب را از هم جدا کند. بنابراین، می توان این فرضیه را تایید کرد که موضوعات کلیدی حسابرسی که در گزارش حسابرسی افشا می شوند، رفتار مدیریت سود شرکت ها را تحت تاثیر قرار می دهند.

جدول ۵. تاثیر موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح و حساب بر مدیریت سود

مدل دوم REM		مدل اول AEM		
ضرایب	t	ضرایب	t	نام متغیرها
۰/۵۲۴**	۳/۴۵۶	۰/۲۵۶*	۱/۹۸۵	عدد ثابت
-۰/۲۴۵**	-۳/۳۶۲	-۰/۱۶۸	-۱/۸۴۱	$ENTKAM_{i,t}$
-۰/۳۰۱**	۳/۹۰۸	-۰/۲۵۸**	۳/۳۳۳	$ACCKAM_{i,t}$
۰/۱۸۷**	۳/۱۲۸	۰/۱۹۳**	۳/۴۲۶	$CONOWN_{i,t}$
۰/۲۰۸**	۴/۵۲۸	۰/۰۹۶**	۳/۲۶۳	$DUAL_{i,t}$
-۰/۲۶۵**	-۵/۵۸۸	-۰/۲۵۵**	-۵/۲۱۹	$INDE_{i,t}$
-۰/۱۶۳*	۳/۸۵۲	-۰/۱۳۰**	-۳/۶۵۲	$AUD_SIZE_{i,t}$
۰/۱۰۵	۱/۶۷۴	۰/۰۸۷	۱/۲۵۷	$SIZE_{i,t}$
۰/۱۲۴*	۲/۴۱۸	۰/۱۱۴*	۲/۳۶۵	$LEV_{i,t}$
۰/۱۷۵*	۲/۴۳۷	۰/۲۰۶**	۲/۹۸۵	$ROA_{i,t}$
۰/۰۸۷	۱/۳۷۴	۰/۰۹۸	۱/۴۵۲	$MBV_{i,t}$
۰/۰۳۳	۰/۸۴۱	۰/۰۶۵	۱/۰۵۲	$CFO_{i,t}$
۰/۳۱۸		۰/۳۳۷		R ^۲ تعدیل شده
۱/۸۵۹		۱/۷۷۸		دوربین واتسون

۷/۰۳۰	۷/۶۵۹	F آماره
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	احتمال آماره F
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری F لیمر
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری هاسمن
۰/۰۶۲	۰/۰۷۷	ناهمسانی - معنی داری
۰/۱۳۶	۰/۱۴۲	جارک برا- معنی داری

نتیجه گیری ها و پیشنهادها

هدف این مطالعه بررسی اهمیت افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و تایید میزان ارتباط این نظرات با سازوکارهای مدیریت سود بود. این تحقیق به دلیل معرفی گزارش حسابرسی با موضوعات کلیدی حسابرسی که هدف آن ارتقای شفافیت اطلاعات مالی، بهبود ارزش اطلاعاتی و مفید بودن تصمیم گیری برای ذینفعان است، حائز اهمیت است. در واقع، گزارش حسابرسی یک گزارش کلیدی است که مهم ترین مسائل شناسایی شده در طول حسابرسی را به ذینفعان اطلاع رسانی می کند. با این حال، همانطور که پیش تر ذکر شد، تحقیقات اخیر مانند گولد و همکاران (۲۰۲۰) و بارگاتی و همکاران (۲۰۲۱) شواهد متفاوتی درباره ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی و بهبود شفافیت اطلاعات مالی ارائه می دهند. این مطالعه با بررسی واکنش های مدیریت سود به موضوعات کلیدی حسابرسی که در گزارش های حسابرسی افشا می شوند، به ادبیات در حال رشد در زمینه موضوعات کلیدی حسابرسی کمک می کند.

نتایج نشان دهنده رابطه متفاوتی بین موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده در گزارش حسابرسی و استراتژی های مدیریت سود است. در حقیقت، بسته به عملکرد و انگیزه مدیریت، مدیران ترجیح می دهند که از کدام استراتژی مدیریت سود (مدیریت سود واقعی یا مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی) استفاده کنند. نتایج نشان داد که شرکت ها از طریق کاهش سطح دستکاری فعالیت های واقعی، کیفیت گزارشگری مالی خود را بر اساس تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی، افزایش می دهند. تحلیل تفکیک شده موضوعات کلیدی حسابرسی سطح واحد و موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب نتایج مهمی ارائه می دهد و مشاهده شد که شرکت ها به طور قابل توجهی سطح دستکاری فعالیت های واقعی خود را زمانی که حسابسان موضوعات کلیدی حسابرسی را افشا می کنند، کاهش می دهند، صرف نظر از اینکه این موضوعات کلیدی حسابرسی به یک قلم حساب خاص یا به کلیت واحد مربوط می شود. با این وجود، نتایج همچنین نشان داد زمانی که شرکت ها موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب را از طریق گزارش های حسابرسی افزایش می دهند، با کاهش سطح مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی خود به این رویداد واکنش نشان می دهند. بنابراین، تقسیم بندی موضوعات کلیدی حسابرسی به موضوعات کلیدی حسابرسی سطح واحد و موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب برای درک اثر آنها بر کیفیت گزارشگری مالی بسیار حیاتی است.

نتایج به گسترش ادبیات پژوهشی در حوزه موضوعات کلیدی حسابرسی و استراتژی های مدیریت سود کمک می کند. اگر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش های حسابسان، کیفیت گزارشگری مالی را از طریق اطلاعات خاص تر شرکت بهبود دهد، ممکن است شرکت ها را تشویق کند تا سیستم های حاکمیت شرکتی خود را بهبود بخشند. بنابراین، تعداد و نوع موضوعات کلیدی حسابرسی که در گزارش حسابرسی افشا می شوند، نه تنها برای ارزیابی ریسک یک واحد اقتصادی بلکه برای بهبود تصمیم گیری ذینفعان و ارتقای شفافیت اطلاعاتی حائز اهمیت است. استدلال می شود

که هر گونه شواهدی که به بهبود عملکرد بازارهای جهانی کمک کند و پایداری حسابداری را تقویت نماید، بسیار مهم است. از این رو، این مطالعه به مقامات تنظیم کننده استانداردهای حسابداری، مدیران و کاربران کمک می کند. بنابراین، تنظیم کنندگان استانداردهای حسابداری می توانند به شکل بهتری اثرات پیاده سازی موضوعات کلیدی حسابرسی را درک کنند و استراتژی های مدیران را هنگام دریافت موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی بررسی کنند. همچنین، مدیران می توانند به گونه بهتری اهمیت دریافت یک موضوع کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی را درک کنند و کاربران می توانند از اطلاعات ارائه شده در موضوعات کلیدی حسابرسی بهره مند شوند، با در نظر گرفتن تعداد، نوع و هر موضوع کلیدی حسابرسی خاص.

نتایج پژوهش تحت تاثیر برخی محدودیت ها هستند که فرصت هایی برای تحقیقات آینده فراهم می کنند. این پژوهش در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است. تحقیقات آینده می تواند کشورهای دیگر یا حتی تحلیل های مقایسه ای میان کشورها را در نظر بگیرند، زیرا مدیریت سود به عوامل کشوری وابسته است و موضوعات کلیدی حسابرسی در کشورهای مختلف به یک امر اجباری تبدیل شده است. مطالعات آینده ممکن است تحلیل را گسترش دهند و سال های مالی بیشتری را در بر گیرند. از آنجایی که مدیریت سود به تأثیرات کشوری وابسته است (مانند سیستم های حقوقی مختلف و قدرت اجرایی قوانین)، پیشنهاد می شود محققان در آینده مطالعات مقایسه ای میان کشورها انجام دهند. علاوه بر این، استراتژی های سود بسته به بخش ها می تواند متفاوت باشد، زیرا این بخش ها ممکن است به دلیل عملیات خاص خود یا به دلیل مقررات نظارتی سختگیرانه تر دارای مقررات حسابداری متفاوتی باشند. در نتیجه، دستیابی به مدیریت سود ممکن است دشوارتر باشد. در نهایت، مطالعات آینده می توانند بر متغیرهای حاکمیت شرکتی تمرکز کنند تا پیشرفت هایی در زمینه چگونگی تأثیر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر رابطه بین موضوعات کلیدی حسابرسی و شفافیت مالی حاصل کنند.

منابع

- حاجیه، زهره. علی زاده، حیدر. (۱۴۰۳). چرخش حسابرِس، افشاء موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی، پیشرفت های مالی و سرمایه گذاری، ۴ (۵): ۱۲۷۵-۲۳۱۱.
- صدری، ندا. رنجبر، محمدحسین. (۱۴۰۴). تأثیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح حساب بر همزمانی قیمت سهام با توجه به مالکیت نهادی دولتی و غیردولتی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۴ (۵۴): ۱۳۱-۱۵۰.
- عباسپور ثانی، علی. حاجیه، زهره. حجازی، رضوان. نجفی مقدم، علی. (۱۴۰۱). واکاوی تأثیر افشای موارد کلیدی گزارش حسابرسی بر کاهش عدم موفقیت کسب و کار شرکت های بازار سرمایه، دانش حسابداری مالی، ۹ (۴): ۲۱۹-۲۵۰.
- قائم، محمد حسین. براز، ملیکا. شاهسون، منیره. (۱۴۰۳). بررسی محتوا و عوامل مؤثر بر افشای مسائل عمده حسابرسی: نخستین سال اجرای استاندارد ۷۰۱ حسابرسی در ایران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۳۱ (۱): ۱۵۴-۱۸۱.
- محمدی خانقاه. گلشن. پیری، پرویز. منصورفر، غلامرضا. (۱۳۹۸). مدیریت سود واقعی، کیفیت حاکمیت شرکتی و رتبه اعتباری، بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۶ (۴): ۵۹۵-۶۱۴.

- Abbaspour Sani, A., Hajiha, Z., Hejazi, R., & Moghadam, A. N. (۲۰۲۳). Analyzing the impact of disclosure of key audit report items on reducing the business success of capital market companies. *Financial Accounting Knowledge*, ۴(۳۵), ۲۱۹–۲۵۰. [in Persian].
- Baber, W. R., Kang, S. H., & Li, Y. (۲۰۱۱). Modeling discretionary accrual reversal and the balance sheet as an earnings management constraint. *The Accounting Review*, 86(۴), ۱۱۸۹–۱۲۱۲.
- Banerjee, A. K., Akhtaruzzaman, M., & Chatterjee, S. (۲۰۲۴). Earnings management: The influence of peer group and the corporate governance intervention. *Journal of Accounting Literature*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1108/JAL-06-2023-0102>
- Bansal, M. (۲۰۲۴). Earnings management: A three-decade analysis and future prospects. *Journal of Accounting Literature*, 46(۴), ۶۳۰–۶۷۰.
- Barghathi, Y., Mirani, S., & Khan, N. U. (۲۰۲۱). Audit quality and earnings management after communicating key audit matters (KAMs) in the UAE—Audacity and auditors' perspectives. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 20(۲), ۱۷۳–۱۹۸.
- Ben Rejeb, M., Alzyadat, S., & Merzki, N. (۲۰۲۴). Bank financial distress and earnings management strategies: Evidence from MENA countries. *Asian Review of Accounting*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1108/ARA-10-2023-0290>
- Bernard, V. L., & Skinner, D. J. (۱۹۹۶). What motivates managers' choice of discretionary accruals? *Journal of Accounting and Economics*, 22(۱–۳), ۳۱۳–۳۲۵.
- Brasel, K., Doxey, M. M., Grenier, J. H., & Reffett, A. (۲۰۱۶). Risk disclosure preceding negative outcomes: The effects of reporting critical audit matters on judgments of auditor liability. *The Accounting Review*, 91, ۱۳۴۵–۱۳۶۲.
- Camacho-Miñano, M. M., Muñoz-Izquierdo, N., Pincus, M., & Wellmeyer, P. (۲۰۲۴). Are key audit matter disclosures useful in assessing the financial distress level of a client firm? *The British Accounting Review*, 56(۲), Article ۱۰۱۲۰۰. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2023.101200>
- Campa, D., & Camacho-Miñano, M. M. (۲۰۱۵). The impact of SME's pre-bankruptcy financial distress on earnings management tools. *International Review of Financial Analysis*, 42, ۲۲۲–۲۳۴.
- Campa, D. (۲۰۱۹). Earnings management strategies during financial difficulties: A comparison between listed and unlisted French companies. *Research in International Business and Finance*, 50, ۴۵۷–۴۷۱.
- Chakroun, S., Ben Amar, A., & Ben Amar, A. (۲۰۲۲). Earnings management, financial performance, and the moderating effect of corporate social responsibility: Evidence from France. *Management Research Review*, 45(۳), ۳۳۱–۳۶۲.
- Chang, Y. T., Chi, W., & Stone, D. N. (۲۰۲۴). Is client-specific information useful to investors? Evidence from key audit matter reports. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 39(۳), ۷۸۶–۸۰۶.
- Chen, C. W., Hepfer, B. F., Quinn, P. J., & Wilson, R. J. (۲۰۱۸). The effect of tax-motivated income shifting on information asymmetry. *Review of Accounting Studies*, 23, ۹۵۸–۱۰۰۴.
- Chiang, S., Kleinman, G., & Lee, P. (۲۰۲۳). The effect of key audit matters on the association of credit risk and earnings quality. *Managerial Auditing Journal*, 38(۷), ۹۹۷–۱۰۲۳.
- Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (۲۰۱۰). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50(۲–۳), ۳۴۴–۴۰۱.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (۱۹۹۶). Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary Accounting Research*, 3(۱), ۱–۳۶.
- DeFond, M. L., & Park, C. W. (۲۰۰۱). The reversal of abnormal accruals and the market valuation of earnings surprises. *The Accounting Review*, 76(۳), ۳۷۵–۴۰۴.
- Deneuve, E. (۲۰۲۳). Three essays on key audit matters dissimilarity [Ph.D. thesis]. ESSEC Business School.
- Formiga Miranda, K., & Machado, M. A. V. (۲۰۲۴). Earnings management, investor sentiment, and short-termism. *Journal of Applied Accounting Research*, 25(۵), ۱۱۴۶–۱۱۶۴.
- Francis, J. R., Maydew, E. L., & Sparks, H. C. (۱۹۹۹). The role of Big ۶ auditors in the credible reporting of accruals. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 18(۲), ۱۷–۳۴.
- Ghaemi, M. H., Baraz, M., & Shahsavand, M. (۲۰۲۴). Examining the content and factors affecting the disclosure of key audit matters: The first year of implementation of the ۷۰۱ audit standard in Iran. *Accounting and Auditing Review*, 31(۱), ۱۵۴–۱۸۱. [In Persian].
- Gimbar, C., Hansen, B., & Ozlanski, M. E. (۲۰۱۶). The effects of critical audit matter paragraphs and accounting standard precision on auditor liability. *The Accounting Review*, 91(۶), ۱۶۲۹–۱۶۴۶.

- Goh, B. W., Lee, J., Li, D., & Wang, M. (۲۰۲۳). Informativeness of key audit matters: Evidence from China. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, ۱-۲۶. <https://doi.org/۱۰.۲۳۰۸/AJPT-۲۰۲۳-۰۹۹>
- Gold, A., Heilmann, M., Pott, C., & Rematzki, J. (۲۰۲۰). Do key audit matters impact financial reporting behavior? *International Journal of Auditing*, 24(۲), ۲۳۲-۲۴۴.
- Gómez-Ortega, A., Gelashvili, V., Delgado Jalón, M. L., & Rivero Menéndez, J. A. (۲۰۲۲). Impact of the application of IFRS 9 on listed Spanish credit institutions: Implications from the regulatory, supervisory and auditing point of view. *The Journal of Risk Finance*, 23(۴), ۴۳۷-۴۵۰.
- Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K. W., & Vulcheva, M. (۲۰۱۸). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 23(۴), ۱۰۴۳-۱۰۸۷.
- Habib, A., Ranasinghe, D., Wu, J. Y., Biswas, P. K., & Ahmad, F. (۲۰۲۲). Real earnings management: A review of the international literature. *Accounting and Finance*, 62(۴), ۴۲۷۹-۴۳۴۴.
- Hajiha, Z., & Alizadeh, H. (۲۰۲۴). Auditor rotation, disclosure of key audit issues, and financial reporting quality. *Financial and Investment Developments*, 4(۰), ۱۲۷۰-۲۳۱۱. [In Persian].
- Healey, P. M., & Wahlen, J. M. (۱۹۹۹). A review of the earnings management literature and its implication for standard setting. *Accounting Horizons*, 13, ۳۶۰-۳۸۳.
- Jiang, H., Habib, A., & Wang, S. (۲۰۱۸). Real earnings management, institutional environment, and future operating performance: An international study. *The International Journal of Accounting*, 53, ۳۳-۵۳.
- Kim, J. B., Chung, R., & Firth, M. (۲۰۰۳). Auditor conservatism, asymmetric monitoring, and earnings management. *Contemporary Accounting Research*, 20(۲), ۳۲۳-۳۵۹.
- Knechel, W. R. (۲۰۰۷). The business risk audit: Origins, obstacles, and opportunities. *Accounting, Organizations and Society*, 32(۴-۵), ۳۸۳-۴۰۸.
- Knechel, W. R. (۲۰۲۱). The future of assurance in capital markets: Reclaiming the economic imperative of the auditing profession. *Accounting Horizons*, 35(۱), ۱۳۳-۱۵۱.
- Lennox, C. S., Schmidt, J. J., & Thompson, A. M. (۲۰۲۳). Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 28(۲), ۴۹۷-۵۳۲.
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P. D. (۲۰۰۳). Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69, ۵۰۵-۵۲۷.
- Liu, H., Ning, J., Zhang, Y., & Zhang, J. (۲۰۲۲). Key audit matters and debt contracting: Evidence from China. *Managerial Auditing Journal*, 37(۶), ۶۵۷-۶۷۸.
- Maroun, W., & de Ricquebourg, A. D. (۲۰۲۴). How auditors identify and report key audit matters: An organizational routines perspective. *The British Accounting Review*, 56(۲), ۱۰۱۲۶۳.
- Minutti-Meza, M. (۲۰۲۱). The art of conversation: The expanded audit report. *Accounting and Business Research*, 51(۰), ۵۴۸-۵۸۱.
- Mohammadi Khanghah, G., Piry, P., & Mansourfar, G. (۲۰۱۹). Real earnings management, corporate governance quality, and credit rating. *Accounting and Auditing Review*, 26(۴), ۵۹۰-۶۱۴. [In Persian].
- Naz, A., Sheikh, N. A., Khatib, S. F. A., Al Amosh, H., & Ananzeh, H. (۲۰۲۴). Illuminating the shadows: A systematic review of earnings management practices in family-owned enterprises and future research directions. *Journal of Business and Socio-economic Development*, 4(۴), ۳۴۰-۳۵۸.
- Nelson, M. W., Elliott, J. A., & Tarpley, R. L. (۲۰۰۲). Evidence from auditors about managers' and auditors' earnings management decisions. *The Accounting Review*, 77(s-۱), ۱۷۰-۲۰۲. <https://doi.org/۱۰.۲۳۰۸/accr.۲۰۰۲.۷۷.s-۱.۱۷۰>
- Ong, S. Y., Moroney, R., & Xiao, X. (۲۰۲۲). How do key audit matter characteristics combine to impact financial statement understandability? *Accounting and Finance*, 62(۱), ۸۰۵-۸۳۵. <https://doi.org/۱۰.۱۱۱۱/acfi.۱۲۸۴۷>
- Parte, L., Camacho-Miñano, M. M., Segovia-Vargas, M. J., & Pérez-Pérez, Y. (۲۰۲۲). How difficult is to understand the extended audit report? *Cogent Business & Management*, 9(۱), ۲۱۱۳۴۹۴. <https://doi.org/۱۰.۱۰۸۰/۲۳۳۱۱۹۷۵.۲۰۲۲.۲۱۱۳۴۹۴>
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (۲۰۱۸). Staff guidance: Changes to the auditor's report. PCAOB. Retrieved from <https://pcaobus.org/Standards/Documents/PCAOB-Auditors-Report-Guidance-۸-۲۳-۱۸.pdf>
- Poje, T., & Zaman Groff, M. (۲۰۲۲). Mapping ethics education in accounting research: A bibliometric analysis. *Journal of Business Ethics*, 179(۲), ۴۵۱-۴۷۲. <https://doi.org/۱۰.۱۰۰۷/s۱۰۵۵۱-۰۲۱۰-۰۴۹۹۶-۳>

- Porumb, V. A., Zengin-Karaibrahimoglu, Y., Lobo, G. J., Hooghiemstra, R., & De Waard, D. (۲۰۲۱). Expanded auditor's report disclosures and loan contracting. *Contemporary Accounting Research*, 38(۴), ۳۲۱۴–۳۲۵۳. <https://doi.org/۱۰.۱۱۱۱/۱۹۱۱-۳۸۴۶.۱۲۷۲۹>
- Rautiainen, A., Saastamoinen, J., & Pajunen, K. (۲۰۲۱). Do key audit matters (KAMs) matter? Auditors' perceptions of KAMs and audit quality in Finland. *Managerial Auditing Journal*, 36(۳), ۳۸۶–۴۰۴. <https://doi.org/۱۰.۱۱۰۸/MAJ-۰۵-۲۰۲۰-۲۶۶۸>
- Roychowdhury, S. (۲۰۰۶). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(۳), ۳۳۵–۳۷۰. <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.jacceco.۲۰۰۶.۰۱.۰۰۲>
- Sadri, N., & Ranjbar, M. N. (۲۰۲۵). The impact of key issues of risk-based auditing at the company level and at the account level on stock price synchronicity with respect to governmental and non-governmental institutional ownership. *Knowledge of Management Accounting and Auditing*, 14(۵۴), ۱۳۱–۱۵۰. [In Persian].
- Sai, Q., Li, Y., Liu, Y., Zhao, H., & Ouyang, S. (۲۰۲۴). Audit report information improvement and earnings management. *International Journal of Finance and Economics*, 29(۱), ۴۲۵–۴۴۴. <https://doi.org/۱۰.۱۰۰۲/ijfe.۲۵۶۱>
- Seebeck, A., & Kaya, D. (۲۰۲۳). The power of words: An empirical analysis of the communicative value of extended auditor reports. *The European Accounting Review*, 32(۵), ۱۱۸۵–۱۲۱۵. <https://doi.org/۱۰.۱۰۸۰/۰۹۶۳۸۱۸۰.۲۰۲۲.۲۰۴۱۱۹۹>
- Sikka, P. (۲۰۰۹). Financial crisis and the silence of the auditors. *Accounting, Organizations and Society*, ۳۴(۶–۷), ۸۶۸–۸۷۳.
- Smith, K. W. (۲۰۲۳). Tell me more: A content analysis of expanded auditor reporting in the United Kingdom. *Accounting, Organizations and Society*, 108, ۱۰۱۴۵۶.
- Van Tendeloo, B., & Vanstraelen, A. (۲۰۰۸). Earnings management and audit quality in Europe: Evidence from the private client segment market. *The European Accounting Review*, 17(۳), ۴۴۷–۴۶۹.
- Vorst, P. (۲۰۱۶). Real earnings management and long-term operating performance: The role of reversals in discretionary investment cuts. *The Accounting Review*, 91(۴), ۱۲۱۹–۱۲۵۶.
- Zhao, Z. (۲۰۲۲). Study on the governance effect of key audit matters disclosure on surplus management. *Frontiers in Business, Economics and Management*, 5(۳), ۱۶۷–۱۷۴.

The Relationship between Key Audit Matters and Earnings Management Strategies

Abstract

This study aims to examine corporate earnings management responses to the disclosure of Key Audit Matters (KAMs) in audit reports. While the existing literature has extensively explored the relationship between earnings management and various risks, limited research has investigated the link between KAM disclosures and earnings management strategies (real earnings management and accrual-based earnings management). To test the hypotheses, a sample of 110 firms listed on the Tehran Stock Exchange was analyzed over the period 2017 to 2022. The findings reveal a differential relationship between disclosed KAMs in audit reports and earnings management strategies. Specifically, the results indicate that earnings management strategies vary based on the number, type, and content of disclosed KAMs. This study contributes to a deeper understanding of how financial information transparency and accounting quality influence corporate behavior, particularly in how firms adjust their earnings management practices in response to audit oversight.

Keywords: Accrual-Based Earnings Management, Real Earnings Management, Key Audit Matters, Audit Reports.